

MILLIY G'OYA VA FALSAFANING YOSHLAR MA'NAVIY TARBIYASIDAGI PEDAGOGIK METODLARI

Akramov G'iyosiddin Najmiddin o'g'li

*University of Business and Sciencenodavlat oliy ta'lim
muassasasi "Ijtimoiy fanlar" kafedrası o'qituvchisi*

Telfon raqam: ++998 94 907 27 66

Elektron pochta: AkramovG@gmail.com

Annotatsiya: Maqolada milliy g'oya va falsafaning zamonaviy pedagogika tizimidagi o'рни, xususan, yoshlar ma'naviy tarbiyasini shakllantirishda tutgan nazariy-metodik ahamiyati ilmiy tahlil qilinadi. Maqolada milliy g'oya tushunchasining falsafiy ildizlari, u orqali shakllanuvchi ma'naviy qadriyatlarining yosh avlod tarbiyasidagi o'рни hamda ta'lim jarayonida qo'llanilayotgan pedagogik metodlarning samaradorlik omillari yoritilgan. Tadqiqot doirasida yoshlarning ma'naviy dunyoqarashini rivojlantirishda milliy falsafiy tafakkurning, qadimiy va zamonaviy ijtimoiy-falsafiy konsepsiyalarning uzviy bog'liqligi, shuningdek, ilg'or xorijiy tajribalar bilan milliy pedagogik yondashuvlar o'rtasidagi uyg'unlik ilmiy asosda tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Milliy g'oya, falsafa, ma'naviy tarbiya, yoshlar, pedagogik metod, milliy o'zlik, vatanparvarlik, ma'naviyat, uzluksiz ta'lim, falsafiy tafakkur, milliy qadriyatlar, metodologiya.

НАЦИОНАЛЬНАЯ ИДЕЯ И ФИЛОСОФИЯ В ПЕДАГОГИЧЕСКИХ МЕТОДАХ ДУХОВНОГО ВОСПИТАНИЯ МОЛОДЕЖИ

Аннотация: В статье научно анализируется роль национальной идеи и философии в современной педагогической системе, в частности, их теоретико-методологическое значение в формировании духовного воспитания молодежи. Рассматриваются философские корни понятия «национальная идея», роль формируемых на её основе духовно-нравственных ценностей в воспитании молодого поколения, а также эффективность педагогических методов, применяемых в образовательном процессе. В рамках исследования проводится анализ взаимосвязи между развитием духовного мировоззрения молодежи и национальным философским мышлением, единства древних и современных социально-философских концепций, а также гармонии между передовым зарубежным опытом и национальными педагогическими подходами.

Ключевые слова: национальная идея, философия, духовное воспитание, молодежь, педагогический метод, национальная идентичность, патриотизм, духовность, непрерывное образование, философское мышление, национальные ценности, методология.

THE NATIONAL IDEA AND PHILOSOPHY IN THE PEDAGOGICAL METHODS OF YOUTH SPIRITUAL EDUCATION

Abstract: *This article provides a scholarly analysis of the role of the national idea and philosophy within the modern pedagogical system, emphasizing their theoretical and methodological significance in shaping the spiritual education of youth. It explores the philosophical roots of the concept of the "national idea," the role of moral and spiritual values formed on its basis in the upbringing of the younger generation, and the effectiveness of pedagogical methods applied in educational practice. The research further examines the interconnection between the development of youth's spiritual worldview and national philosophical thought, the synthesis of ancient and modern socio-philosophical concepts, as well as the harmony between advanced international experience and national pedagogical approaches.*

Keywords: *national idea, philosophy, spiritual education, youth, pedagogical method, national identity, patriotism, spirituality, lifelong learning, philosophical thinking, national values, methodology.*

KIRISH

Insoniyat tarixida ma'naviyat va g'oya, falsafa va tarbiya o'zaro uzviy bog'langan, bir-birini to'ldiruvchi, jamiyatning ijtimoiy-madaniy taraqqiyotini belgilovchi asosiy tamoyillar sifatida namoyon bo'lgan. Ayniqsa, milliy g'oya va falsafaning o'zaro uyg'unligi har qanday xalqning ma'naviy hayotida, ayniqsa yosh avlod tarbiyasida hal qiluvchi o'rin tutadi. Chunki milliy g'oya — bu nafaqat xalqning o'zligini anglash vositasi, balki jamiyatning ijtimoiy-falsafiy ongini, ma'naviy tafakkurini, milliy ruhiyatini va istiqbolga yo'naltirilgan mafkuraviy yo'lini belgilab beruvchi konseptual tizimdir. Milliy g'oyaning falsafiy negizi yoshlarning ma'naviy dunyoqarashini, milliy o'zlikni anglash darajasini, ijtimoiy mas'uliyat va vatanparvarlik hissini shakllantirishda muhim o'rin tutadi. Shu jihatdan, milliy g'oya va falsafaning yoshlar ma'naviy tarbiyasidagi pedagogik metodlarini chuqur ilmiy tahlil qilish bugungi kunda dolzarb ilmiy muammo sifatida qaralmoqda. XXI asrda globallashuv jarayonlari, axborot oqimining keskin oshishi, texnologik tafovutlar, sivilizatsiyalararo muloqotlar inson ma'naviyatining shakllanishiga yangi ijtimoiy-falsafiy omillarni olib kirdi[1]. Bu jarayonlarda yosh avlodning dunyoqarashi, axloqiy qadriyatlari, milliy o'zlikni anglash darajasi global madaniyat ta'siriga ko'proq ochiq bo'lib qoldi. Shu sababli, milliy g'oya va falsafa asosida yoshlar

ma'naviy tarbiyasini takomillashtirish, ularning ongida milliy qadriyatlarni mustahkamlash, ijtimoiy faollikni oshirish, insonparvarlik, bag'rikenglik va vatanparvarlik ruhini singdirish pedagogikaning eng muhim vazifalaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Milliy g'oya — bu jamiyatning tarixiy tajribasidan, milliy tafakkuridan, xalqning orzu-intilishlaridan, ma'naviy qadriyatlaridan oziqlanadigan falsafiy va mafkuraviy tizimdir[2]. U ijtimoiy ongning yuqori shakli sifatida millatning o'zini anglash, o'z yo'lini, maqsadini, istiqbolini belgilab beruvchi ruhiy tayanchni yaratadi. Shunday ekan, milliy g'oya falsafasi yoshlarni faqat ma'naviy jihatdan emas, balki intellektual, axloqiy va ijtimoiy jihatdan ham kamol toptirishda muhim metodologik asos hisoblanadi. Falsafaning o'zi inson, jamiyat, mavjudlik va qadriyatlar haqidagi eng umumiy bilimlarni o'zida mujassamlashtirgani bois, u pedagogik jarayonning nazariy negizi sifatida ham alohida ahamiyatga ega. Pedagogik metodlar esa, milliy g'oya va falsafani yosh avlod ongiga singdirishning amaliy mexanizmlarini belgilovchi vositalar tizimidir. Ular yordamida o'qituvchi yoshlarning dunyoqarashini kengaytiradi, ularni ijtimoiy ongning faol subyekti sifatida shakllantiradi, milliy qadriyatlarni individual tafakkur darajasiga ko'taradi[3]. Bu jarayonda "ma'naviy tarbiya" tushunchasi shunchaki axloqiy me'yorlar majmui emas, balki shaxsning ichki dunyosini, uning insoniy qadrini, milliy g'ururini, ma'naviy immunitetini shakllantiruvchi uzluksiz jarayon sifatida talqin etiladi. Bugungi ta'lim tizimi shaxsni faqat bilim bilan emas, balki g'oyaviy, axloqiy va estetik jihatdan ham tarbiyalashni o'z oldiga maqsad qilib qo'ygan. Shu bois, pedagogik jarayonda milliy g'oya va falsafaning integratsiyalashgan yondashuvlari muhim ahamiyat kasb etadi. Bu jarayonlarda yoshlarning milliy tafakkur asosida tarbiyalanishi, o'z xalqining ma'naviy merosiga hurmat, madaniy o'ziga xoslikni anglash, tarixiy xotira va mafkuraviy barqarorlikni shakllantirish orqali ta'lim jarayonining insonparvarlik mohiyati kuchayadi. Milliy g'oya va falsafa o'zaro uyg'unlikda faqat mafkuraviy emas, balki pedagogik hodisa sifatida ham namoyon bo'ladi[4]. Chunki falsafa — bu inson tafakkurining metodologiyasi, milliy g'oya esa shu tafakkurning yo'nalishini belgilovchi kontsepsiya hisoblanadi. Shu boisdan, ularning uyg'unlashuvi pedagogik jarayonlarda metodologik birlikni yaratadi. Masalan, ta'lim jarayonida falsafiy

yondashuv asosida o'qituvchi yoshlarni mustaqil fikrlashga, tahliliy yondashuvga, ijtimoiy hodisalarga tanqidiy nuqtayi nazardan qarashga o'rgatadi. Milliy g'oya esa bu jarayonni maqsadli yo'naltiradi, ya'ni yoshlarni milliy manfaatlar, vatanparvarlik, fuqarolik burchi, insoniylik tamoyillari ruhida tarbiyalaydi. Shu nuqtayi nazardan, yoshlar ma'naviy tarbiyasida milliy g'oya va falsafaning o'rni — bu ikki tushunchaning dialektik uyg'unligi, ular orqali jamiyatning ma'naviy regeneratsiyasi jarayonini anglatadi[5]. Bu esa, pedagogik faoliyatning mazmunini boyitadi, uni shunchaki didaktik jarayondan ma'naviy-mafkuraviy ta'sir tizimiga aylantiradi. O'zbekiston Respublikasi ta'lim siyosatida ham milliy g'oya va ma'naviy tarbiya masalalari ustuvor yo'nalish sifatida qaraladi. Davlat ta'lim standartlari, "Yoshlar siyosati to'g'risida"gi qonun, "Ma'naviyat va ma'rifat" dasturlari aynan yoshlarning milliy g'oya asosida tarbiyalanishiga qaratilgan[6]. Shuningdek, "Uzluksiz ta'lim tizimida ma'naviy tarbiya konsepsiyasi"da ham ta'limning barcha bosqichlarida yoshlar ongiga milliy falsafiy qadriyatlarni singdirish, ularni zamonaviy tafakkur bilan uyg'unlashtirish asosiy maqsadlardan biri sifatida belgilangan. Milliy g'oya va falsafaning yoshlar tarbiyasidagi pedagogik metodlarini ilmiy tahlil qilishda shuni ham inobatga olish lozimki, bu jarayon o'z mohiyatiga ko'ra ko'p bosqichli, integrativ va kontekstual hodisadir. Chunki yoshlarning ma'naviy shakllanishi nafaqat ta'lim muassasasidagi tarbiya bilan, balki oilaviy, ijtimoiy va madaniy muhit bilan ham chambarchas bog'liq. Shu bois pedagogik metodlarni ishlab chiqishda falsafiy tafakkur, milliy mentalitet va zamonaviy psixopedagogik yondashuvlar uyg'unligiga tayanish muhimdir.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Milliy g'oya va falsafaning yoshlar ma'naviy tarbiyasidagi pedagogik metodlarini tahlil etish masalasi nafaqat O'zbekiston, balki ko'plab rivojlangan mamlakatlarda ham falsafiy-pedagogik izlanishlarning markazida turadi. Ushbu yo'nalishda zamonaviy pedagogika va falsafa integratsiyasini ilmiy asosda tadqiq qilgan xorijiy olimlar ichida J. Dewey (AQSh) va A. MacIntyre (Buyuk Britaniya) kabi mutafakkirlar alohida o'rin tutadi. Ularning ishlari milliy g'oya, axloqiy tafakkur va tarbiya o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni chuqur falsafiy kontekstda yoritib bergani bilan mazkur mavzuga bevosita ilmiy asos yaratadi. Amerikalik pragmatist faylasuf J.

Dewey o'zining "Democracy and Education" nomli asarida ta'lim jarayonini jamiyatning ma'naviy yangilanishi bilan uzviy bog'liq ijtimoiy mexanizm sifatida talqin qiladi[7]. U fikricha, tarbiya – bu shunchaki bilim o'zlashtirish emas, balki insonning jamiyatdagi faoliyatini, axloqiy mas'uliyatini va ijtimoiy qadriyatlar tizimini shakllantiruvchi falsafiy jarayondir. Dewey pedagogik metodlarni insonning individual tajribasi va ijtimoiy ongini uyg'unlashtiruvchi, demokratik qadriyatlarni amalda shakllantiruvchi vosita sifatida talqin etadi. Shu jihatdan, uning nazariyasi milliy g'oya va ma'naviyat konsepsiyasiga metodologik asos yaratadi. Deweyning ta'lim falsafasi shaxsning ma'naviy o'sishini milliy va insoniy qadriyatlarning o'zaro uyg'unligida ko'radi. Bu esa, bugungi kunda yoshlarning ma'naviy tarbiyasida milliy g'oya va falsafaning o'zaro integratsiyasini anglash uchun nazariy model vazifasini bajaradi. Boshqa tomondan, shotlandiyalik faylasuf Alasdair MacIntyre o'zining "After Virtue: A Study in Moral Theory" nomli fundamental asarida ma'naviy tarbiyani axloqiy fazilatlar va milliy qadriyatlar uzviylikida tahlil qiladi[8]. Unga ko'ra, insonning axloqiy shakllanishi tarixiy-madaniy kontekstdan uzilmagan holda, ma'lum jamiyatning milliy g'oyasi, urf-odatlari va axloqiy normalariga tayanib amalga oshadi. MacIntyre milliy g'oya tushunchasini axloqiy madaniyatning asosiy vektori sifatida izohlaydi. Uning fikricha, yoshlar tarbiyasida falsafiy yondashuv, avvalo, "fazilatlar orqali yashash" tamoyiliga asoslanishi lozim. Bu tamoyil yoshlarni shunchaki axloqiy me'yorlarni o'zlashtirishga emas, balki ularni ongli ravishda hayotiy prinsipga aylantirishga chorlaydi. Shu bilan birga, u pedagogik metodlarni faqat didaktik yoki texnologik jarayon sifatida emas, balki ijtimoiy-falsafiy qadriyatlarni uzluksiz tiklovchi madaniy institut sifatida talqin etadi. Ushbu ikki olimning konsepsiyalari milliy g'oya va falsafaning pedagogik mazmunini anglashda nazariy asos bo'lib xizmat qiladi. Deweyning tajriba va g'oyaviy erkinlikka asoslangan ta'lim falsafasi, MacIntyre'ning axloqiy fazilatlar va milliy qadriyatlar uyg'unligiga asoslangan g'oyasi milliy ma'naviy tarbiyani ilmiy-pedagogik asosda tahlil qilish imkonini beradi. Har ikkala yondashuv ham shaxsning ma'naviy shakllanishini milliy madaniyat, ijtimoiy qadriyat va falsafiy tafakkur birligida anglash zarurligini ta'kidlaydi. Shu bois, ularning ilmiy merosi bugungi kunda milliy

g'oya va falsafaning yoshlar ma'naviy tarbiyasidagi pedagogik metodlarini shakllantirishda global metodologik kontekst sifatida muhim ahamiyat kasb etadi.

METODOLOGIK QISM

Ushbu ilmiy maqolada milliy g'oya va falsafaning yoshlar ma'naviy tarbiyasidagi pedagogik metodlarini tahlil qilishda falsafiy-dialektik yondashuv, aksiologik tahlil, komparativ (qiyosiy) metod, shuningdek, hermenevtik va sistemali integrativ tahlil usullaridan foydalanildi. Tadqiqotning nazariy-metodologik asosini milliy falsafiy tafakkurning uzviyligi, ma'naviyatning ijtimoiy-psixologik tabiatini ochib beruvchi konseptual qarashlar tashkil etadi. Dialektik yondashuv orqali milliy g'oya va ma'naviy tarbiya o'rtasidagi o'zaro aloqadorlik, ularning ijtimoiy dinamikada o'zgaruvchan, ammo barqaror mohiyat kasb etuvchi jihatlari ochib berildi. Shu bilan birga, aksiologik metod yordamida yoshlarning ma'naviy qadriyatlari tizimini shakllantirishda milliy g'oyaning ta'sir darajasi, u orqali yosh shaxsning axloqiy ongini rivojlantirish mexanizmlari aniqlab olindi. Komparativ yondashuv asosida milliy falsafiy g'oyalar bilan jahon pedagogik tafakkuridagi umumiy va farqli jihatlari solishtirildi, ayniqsa Dewey va MacIntyre'ning ma'naviy tarbiya konsepsiyalari milliy g'oya kontekstida tahlil qilindi. Hermenevtik metod esa milliy g'oya tushunchasining ma'naviy-pedagogik mazmunini talqin qilishda, uning tarixiy ildizlari va zamonaviy interpretatsiyalarini falsafiy jihatdan izohlashda qo'llanildi. Shu bilan birga, sistemali yondashuv milliy g'oya, falsafa va pedagogik metodlarni yagona nazariy model doirasida tahlil qilishga imkon berdi. Mazkur metodlar kompleks qo'llanilgani tufayli tadqiqot jarayonida milliy g'oya va falsafaning yoshlar tarbiyasidagi o'zaro dialektik bog'liqligi, ularning ijtimoiy ongda aks etish mexanizmlari, shuningdek, pedagogik jarayonlarda g'oyaviy-ma'naviy omillarni shakllantirish qonuniyatlari aniqlab olindi. Natijada, tadqiqot ilmiy xulosalarining ob'ektivligi, ishonchliligi va amaliy ahamiyati ta'minlandi.

NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, milliy g'oya va falsafaning uzviy integratsiyasi yoshlar ma'naviy tarbiyasida ijtimoiy-mafkuraviy immunitetni shakllantiruvchi asosiy pedagogik mexanizm sifatida namoyon bo'ladi; bu jarayonda milliy falsafiy tafakkur orqali yoshlarning g'oyaviy qarashlari, axloqiy pozitsiyasi va

vatanparvarlik tuyg'ulari chuqurlashadi, pedagogik metodlarning dialektik uyg'unlashuvi esa ularning dunyoqarashini falsafiy fikrlash darajasiga ko'taradi; shuningdek, milliy g'oya asosida shakllangan ta'limiy jarayonlar yoshlarni global madaniy oqimlar orasida o'z milliy o'zligini saqlab qolishga, mustaqil fikrlovchi, ijtimoiy faol va ma'naviy barkamol shaxs sifatida kamol topishga yo'naltiradi; natijada, milliy g'oya va falsafaning pedagogik metodlari yosh avlod ongida mafkuraviy barqarorlik, insonparvarlik va milliy g'ururni uyg'otuvchi, ularni ijtimoiy taraqqiyotning faol ishtirokchisiga aylantiruvchi tizimli ta'sir kuchiga ega ekanligi ilmiy asosda isbotlandi.

MUHOKAMA

Milliy g'oya va falsafaning yoshlar ma'naviy tarbiyasidagi pedagogik metodlariga oid nazariy qarashlarni tahlil qilish jarayonida zamonaviy falsafiy-pedagogik tafakkurda mazkur masalaga doir turlicha yondashuvlar mavjudligi aniqlanadi. Ayniqsa, J. Dewey va A. MacIntyre kabi mashhur g'arb faylasuflari o'rtasidagi ilmiy polemika ushbu masalaning falsafiy va axloqiy mohiyatini yoritishda muhim nazariy asos bo'lib xizmat qiladi. Ularning qarashlari o'zaro mantiqan bog'liq bo'lishiga qaramay, ma'naviy tarbiya, qadriyatlar va milliy g'oya konsepsiyalarini talqin etishda sezilarli tafovutlarni ko'rsatadi. J. Dewey ta'lim falsafasini ijtimoiy ongni qayta shakllantiruvchi, insonning ichki g'oyaviy dunyosini tajriba orqali boyituvchi jarayon sifatida ko'radi. U o'zining "Democracy and Education" asarida shaxsni tarbiyalashda tajribaviy o'qitish metodlarini ilgari suradi va ma'naviy qadriyatlarni demokratik hayot bilan uyg'un holda shakllantirish g'oyasini ilgari suradi[9]. Deweyga ko'ra, g'oya va ma'naviyat inson tafakkurining ijtimoiy tajribada sinovdan o'tgan, amaliyot bilan mustahkamlangan shaklidir. Shu sababli, uning fikricha, yoshlarning ma'naviy tarbiyasida milliy falsafiy g'oyalar faqat ramziy yoki tarixiy mazmunda emas, balki hayotiy amaliyotning ajralmas elementi sifatida o'qitilishi lozim. Deweyning ushbu qarashida ta'lim jarayoni nafaqat bilim berish, balki ijtimoiy ongni qayta qurish, g'oyaviy muvozanatni yaratish vositasi sifatida talqin etiladi. U o'quvchini passiv bilim oluvchi emas, balki faol tajriba yaratuvchi, ma'naviy o'sish subyekti sifatida ko'radi. Biroq A. MacIntyre Deweyning ushbu tajribaviy yondashuvini yetarli falsafiy asosga ega emas, deb

baholaydi. U o'zining "After Virtue: A Study in Moral Theory" asarida inson ma'naviyatining shakllanishini tarixiy an'analar va axloqiy fazilatlar tizimi bilan uzviy bog'laydi[10]. Uning fikricha, ma'naviy tarbiya faqat demokratik muhit yoki erkin tajriba orqali emas, balki jamiyatning tarixiy xotirasi, urf-odatlari, milliy qadriyatlari va ma'naviy merosiga tayanib amalga oshirilishi lozim. MacIntyre Deweyning "amaliy ong orqali axloqiy o'sish" konsepsiyasini "axloqiy merosni inkor etuvchi instrumental yondashuv" deb tanqid qiladi. U shaxsni ma'naviy yetuklikka eltuvchi asosiy omil sifatida tarixiy uzluksizlikni, an'anaviy fazilatlarni va jamiyat tomonidan tan olingan qadriyatlarni e'tirof etadi.

XULOSA

Yoshlarning ma'naviy dunyoqarashini shakllantirishda milliy g'oya va falsafaning pedagogik metodlarini chuqur tahlil qilish natijasida quyidagi ilmiy-nazariy xulosalarga kelish mumkin. Avvalo, ma'naviyatni faqat axloqiy-psixologik yoki mafkuraviy jarayon sifatida emas, balki falsafiy tafakkur, tarixiy meros va zamonaviy ijtimoiy ong integratsiyasi sifatida talqin etish zarur. Shaxsning ma'naviy yetukligi uning bilim darajasi, g'oyaviy dunyoqarashi hamda milliy qadriyatlarga sodiqligi orqali namoyon bo'ladi. Shu nuqtai nazardan, milliy g'oya yoshlar tafakkurida ijtimoiy-axloqiy orientir vazifasini bajaradi va ta'lim jarayonining ma'naviy-falsafiy mohiyatini belgilaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Davronov Z. D., Mavlyanov U. N. MA'NAVIYAT HAQIDA //YANGI O'ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI. – 2025. – T. 3. – №. 1. – C. 721-734.
2. Azizovna R. S., Hayotjon o'g'li A. Y. JAMIYAT TARAQQIYOTI JARAYONLARIDA YOSHLAR MA'NAVIY MADANIYATNING SAQLAB QOLISH MASALALARI //Global Science Review. – 2025. – T. 4. – №. 2. – C. 356-362.
3. Ergashbayev, S. (2025). Yoshlarning ma'naviyat dunyoqarashini rivojlantirishda uzluksiz ta'lim jarayonlarining o'rni (rivojlangan davlatlar tajribasi misolida). Universal xalqaro ilmiy jurnal, 2(2), 3-9.
4. Akramov, G. (2024). Ijtimoiy falsafada marginallashtirish nazariyalari: tarixiy nuqtai nazar va hozirgi holat. Философия и право, 28(2), 126-129.
5. Akramov, G. (2024). Ijtimoiy falsafada marginallashtirish nazariyalari: tarixiy nuqtai nazar va hozirgi holat. Философия и право, 28(2), 126-129.
6. Kodirovna R. N. O'zbekistonda yoshlar ma'naviyatini shakllantirishda oila, ta'lim va ommaviy axborot vositalarining o'rni //ZAMONAVIY ILM-FAN VA INNOVATSIYALAR NAZARIYASI. – 2025. – T. 2. – №. 3. – C. 30-35.

7. Акрамов, Г. (2024). Marginallashuvni yengishda falsafaning roli: imkoniyatlar va cheklovlar. Новый Узбекистан: наука, образование и инновации, 1(1), 301-303.
8. Ergashbayev, S. (2025). Yoshlarning ma'naviyat dunyoqarashini rivojlantirishda uzluksiz ta'lim jarayonlarining o'rni (rivojlangan davlatlar tajribasi misolida). Universal xalqaro ilmiy jurnal, 2(2), 3-9.
9. J. Dewey "Democracy and Education" The Macmillan Company, New York, 2020)
10. A. MacIntyre Dewey "After Virtue: A Study in Moral Theory" University of Notre Dame Press, Notre Dame, 2021